

Fler verktyg mot tortyr

Det globala kriget mot terrorism har satt särskilt fokus på tortyr. En aktuell fråga är om ett land har rätt att tortera misstänkta terrorister med avsikten att kunna rädda livet på oskyldiga människor?

Tidigare gränser för vad som ansågs acceptabelt tycks ibland mer oskarpa i dag. Därför är det viktigt att tydligt stå fast vid övertygelsen om att ingen tortyr, oavsett skäl, ska tolereras. Även om det är mycket angeläget att bekämpa terrorism, får det aldrig ske genom att åsidosätta mänskliga rättigheter.

Medicinsk personal – i synnerhet läkare – spelar en viktig roll när det gäller användning av tortyr. Exempelvis kan vi hjälpa till att förebygga tortyr genom att samla information om förekomsten av tortyr, dokumentera händelser för att sedan använda vid rättslig prövning och naturligtvis vårda och rehabilitera överlevande.

I samband med att FN:s råd för mänskliga rättigheter hade möte i Genève anordnade World Medical Association, WMA, tillsammans med International Rehabilitation Council for Torture Victims, IRCT, ett expertmöte. Syftet var att lyfta den i internationella sammanhang viktiga frågan om rättsmedicinsk dokumentation av tortyr.

FN:s specielle rapportör om tortyr, professor Manfred Nowak, ledde mötet. I sin senaste rapport om tortyr till FN:s råd för mänskliga rättigheter beskriver han att internationell rätt ofta förbises när det gäller mänskliga rättigheter.

Rättsmedicinska undersökningar blir då ett avgörande instrument, eftersom de kan fastställa sambanden mellan de medicinska fynden och de anklagelser som lyfts fram. Rättsmedicinska undersökningar kan ge de bevis som behövs för åtal. Att risken för åtal ökar kan också ha ett preventivt syfte.

Manfred Nowak har ägnat fem år åt att klarlägga fakta om tortyr. Han konstaterar att tortyr är ett globalt fenomen. Endast ett fåtal länder har klarat av att utrota tortyr i praktiken.

I en överväldigande majoritet av länder förekommer tortyr inte enbart som isolerade fall, utan används regelmässigt och ibland systematiskt.

Under mötet gick man igenom vad olika länder kan göra för att leva upp till sin skyldighet att förebygga tortyr och att undersöka alla anklagelser om tortyr.

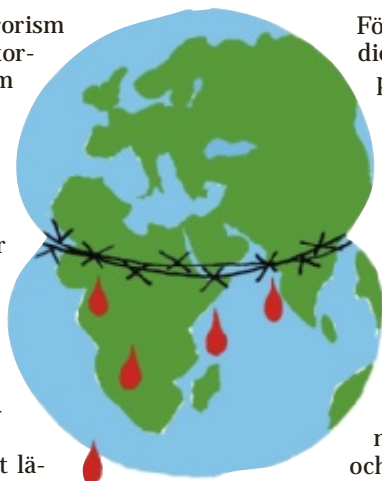

Illustration: Annika Huett

För medicinska experter och rättsmedicinare finns det så kallade Istanbulprotokollet att använda. Protokollet, som antogs av FN:s generalförsamling år 2000, är att likna vid en manual för effektiv undersökning och dokumentation av tortyr och andra grymma, inhumana och förnedrande behandlingar eller straff.

Istanbulprotokollet är ett mycket kraftfullt instrument för att kunna bevisa om tortyr har utförts.

WMA och IRCT anordnade mötet som en uppföljning av resolutionen från FN:s råd 2009 om rollen och ansvaret för medicinsk personal när det gäller tortyr.

IRCT är en paraplyorganisation med över 140 oberoende rehabiliteringsorganisationer i fler än 70 länder.

Varje år behandlas över 100 000 tortyroffer och deras familjer inom dessa organisationer. I Sverige har Röda Korset fyra centra som är anslutna till IRCT.

WMA har tydliga regler som fördömer läkares inblandning i all form av tortyr. Det är samtidigt en absolut etisk plikt att dokumentera och att anmäla tortyr. På det viset kan läkare förhindra att tortyr inträffar.

WMA har antagit tre olika dokument när det gäller tortyr eller andra former av grym, inhuman eller förnedrande behandling. Ett av dessa är Tokyo-deklarationen, som handlar om läkares ansvar för att dokumentera och fördöma tortyr. Ett annat är WMA:s deklaration rörande stöd till läkare som vägrar att medverka i eller fördömer användningen av tortyr. Det tredje är en resolution om läkares ansvar att dokumentera och fördöma tortyr. ■

»Rättsmedicinska undersökningar kan ge de bevis som behövs för åtal.«

EVA NILSSON BÅGENHOLM
ordförande i
Läkarförbundet

Från WMA:s dokument

- **Tortyr definieras** som avsiktligt, systematiskt tillfogande av fysiskt eller psykiskt lidande av en eller flera personer eller på uppdrag av auktoritet, för att tvinga en annan person att avslöja information, bekänna eller för någon annan orsak.
  - **Läkare ska inte** sanktionera, tolerera eller delta i tortyr eller andra former av grymma, inhumana eller förnedrande behandlingar, oavsett vad offret är anklagat för, misstänkt för eller bedömd skyldig för. Detta gäller i alla situationer, inklusive väpnade konflikter och stridigheter.
  - **Läkare ska inte** erbjuda lokaler, instrument, substanser eller kunskap som kan underlätta tortyr eller minska offrets möjlighet att motstå tortyr.
  - **Läkare ska inte** använda sin medicinska kunskap eller färdighet eller hälsoinformation om offret för att underlätta eller på annat sätt bistå förhör, legala eller illegala, av de individerna.
  - **Läkare ska inte** närvara under procedurer där tortyr används eller hotas med.
- Dokumentet finns tillgängliga på: <www.wma.net>

Kontaktuppgifter Sveriges läkarförbund:
www.lakarforbundet.se, E-post: info@slf.se
Telefon: 08-790 33 00, Fax: 08-20 57 18
Postadress: Box 5610, 114 86 Stockholm
Besök: Villagatan 5, Stockholm